

Umowa nr

pn.:

**Usługa wprowadzenia tymczasowej organizacji ruchu podczas imprezy:
56. Bieg Westerplatte**

W dniu w Gdańsku, pomiędzy:

Gminą Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk, NIP 583-00-11-969,
w imieniu której działa Gdański Ośrodek Sportu w Gdańsku, ul. Traugutta 29, 80-221 Gdańsk,
reprezentowany przez: Leszka Paszkowskiego – Dyrektora Gdańskiego Ośrodka Sportu,
zwaną w dalszej treści umowy ZAMAWIAJĄCYM,

a

przedsiębiorcą:, z siedzibą:
prowadzącym działalność gospodarczą na podstawie wpisu:
posiadającym NIP, REGON
reprezentowanym przez: -,
zwanym w dalszej treści umowy WYKONAWCĄ,

została zawarta (na skutek rozstrzygnięcia przetargu nieograniczonego ogłoszonego w Biuletynie
Zamówień Publicznych w dniu roku pod pozycją nr) umowa o następującej treści:

§ 1**[Przedmiot umowy]**

Zamawiający zleca, a Wykonawca przyjmuje do wykonania usługę polegającą na zabezpieczeniu wykorzystania dróg, zgodnie z załączonymi projektami w celu organizacji imprezy: 56. Bieg Westerplatte, dalej zwana Imprezą, zgodnie z Opisem Przedmiotu Zamówienia dalej OPZ, stanowiącym załącznik nr 1 do umowy oraz warunkami wydanymi przez Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku, zatwierdzonymi przez Gdański Zarząd Dróg i Zieleni w Gdańsku, na przeprowadzenie tymczasowej organizacji ruchu podczas Imprezy, które Zamawiający przekaze niezwłocznie po ich otrzymaniu, lecz nie później niż 7 dni przed Imprezą.

§ 2**[Termin realizacji przedmiotu umowy]**

1. Wykonawca zobowiązany jest realizować przedmiot umowy zgodnie z postanowieniami umowy oraz OPZ.
2. Zamawiający zastrzega sobie prawo do odwołania lub zmiany terminu Imprezy, w szczególności z powodów złych warunków atmosferycznych, o czym niezwłocznie poinformuje Wykonawcę.

§ 3**[Prawa i obowiązki Stron umowy]**

1. Strony umowy są zobowiązane do wzajemnej współpracy na rzecz osiągnięcia celu, dla którego niniejsza umowa jest realizowana.
2. Do obowiązków Zamawiającego należy w szczególności terminowa zapłata należnego wynagrodzenia.
3. Do obowiązków Wykonawcy należy w szczególności:
 - 1) Realizowanie niniejszej umowy z należytą starannością w rozumieniu art. 355 § 2 Kodeksu cywilnego i zgodnie z OPZ.
 - 2) Zapewnienie, na własne ryzyko i na własny rachunek, właściwych i w odpowiedniej ilości zasobów: osobowych, technicznych, materiałowych, niezbędnych do odpowiedniej realizacji przedmiotu umowy.
 - 3) Posiadanie aktualnego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności związanej z przedmiotem zamówienia na kwotę zł (min. 250 tys. złotych, zgodnie z SIWZ)

- 4) Ustawienie znaków U-21a i tablic informacyjnych w ilościach odpowiednio:
 - a) znaki U-21a - szt., (min. 289 szt., zgodnie z SIWZ),
 - b) tablice informacyjne - szt., (min. 40 szt., zgodnie z SIWZ).
4. W przypadku opóźnienia z wykonaniem przedmiotu umowy mogącego zagrozić prawidłowemu przebiegowi Imprezy, Zamawiający zastrzega sobie prawo zlecenia wykonania zastępczego, na koszt i ryzyko Wykonawcy, podmiotowi trzeciemu.

§ 4

[Osoby upoważnione do wykonywania postanowień umowy]

1. Koordynację bieżących uzgodnień w zakresie realizacji przedmiotu umowy ze strony Zamawiającego prowadzi Pan tel., e-mail: lub zastępująca go osoba.
2. Przedstawicielem Wykonawcy, działającym w jego imieniu i na jego rzecz, koordynującym realizację przedmiotu umowy, jest Pan/Pani: tel... e-mail: lub zastępująca osoba.

§ 5

[Wynagrodzenie]

1. Wynagrodzenie za wykonanie przedmiotu umowy łącznie z podatkiem VAT wynosi:zł brutto (słownie: złotych 00/100)
2. Wynagrodzenie Wykonawcy, o którym mowa w ust. 1:
 - 1) Jest ceną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 9 maja 2014 r. o informowaniu o cenach towarów i usług (Dz.U.2017.1830 t. j. z późn. zm.).
 - 2) Jest ceną ryczałtową w rozumieniu Kodeksu cywilnego i stanowi wartość zobowiązania Zamawiającego, które ekwiwalentnie odpowiada zobowiązaniu Wykonawcy za świadczenie określone zakresem rzeczowym i standardem wykonania w niniejszej umowie.
 - 3) Uwzględniają wszystkie niezbędne koszty związane z realizacją przedmiotu umowy wprost lub pośrednio określone w umowie, w tym między innymi normalne ryzyko związane z okolicznościami, których nie można przewidzieć w chwili zawarcia umowy, immanentnie związane z faktem prowadzenia działalności.

§ 6

[Zasady rozliczeń i płatności]

1. Wykonawca za wykonanie przedmiotu umowy zgodnie z OPZ wystawia fakturę VAT i niezwłocznie ją składa w siedzibie Zamawiającego: 80-221 Gdańsk, ul. Traugutta 29.
2. Zapłata regulowana jest przelewem w terminie do 14 dni od daty otrzymania prawidłowej faktury VAT, potwierdzającej wykonanie usługi.
3. Termin zapłaty uważa się za dotrzymany, gdy Zamawiający dokona przelewu należności na konto Wykonawcy, wskazane w prawidłowej fakturze VAT w terminie określonym w ust. 2.
4. W przypadku zwłoki w płatnościach Wykonawca może żądać zapłaty odsetek ustawowych za każdy dzień zwłoki.
5. Zamawiający zastrzega sobie prawo do potrącania z wynagrodzenia należnego Wykonawcy z tytułu realizacji niniejszej umowy ewentualnych roszczeń z tytułu szkód i kar umownych.
6. Wykonawca zobowiązany jest do wystawiania faktur VAT według następującego wzorca:
Nabywca: Gmina Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk, NIP 583-00-11-969
Płatnik: Gdański Ośrodek Sportu, ul. Traugutta 29, 80-221 Gdańsk.
7. Wraz z fakturą Wykonawca składa oświadczenie dotyczące aktualnego statusu podatnika podatku VAT, według wzoru określonego załącznikiem nr 2 do umowy.
8. W przypadku odwołania Imprezy z przyczyn nie leżących po stronie Zamawiającego, wynagrodzenie za usługę nie przysługuje.
9. Zamawiający/płatnik informuje, że może dokonać płatności z wykorzystaniem mechanizmu podzielonej płatności, zgodnie z art. 108a-108b ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2018 roku.

§ 7

[Odpowiedzialność]

1. Żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody jakie mogą powstać po stronie drugiej ze Stron w wypadku odwołania Imprezy, zmiany terminu Imprezy lub zmiany programu Imprezy.

2. W związku z wykonywaniem niniejszej umowy Wykonawca ponosi względem drugiej strony oraz osób trzecich pełną odpowiedzialność za szkody (straty rzeczywiste i utracone korzyści) spowodowane jego działaniami własnymi jak również jego pracowników i innych osób, którymi posłużył się przy realizacji niniejszej umowy.
3. W związku z wykonywaniem niniejszej umowy Wykonawca ponosi względem Zamawiającego oraz osób trzecich pełną odpowiedzialność za szkody, w tym w szczególności za szkody majątkowe (straty rzeczywiste lub utracone korzyści) lub szkody na osobie, w tym utratę życia lub uszczerbek na zdrowiu spowodowane jego działaniami lub zaniechaniami własnymi jak również jego pracowników i innych osób, którymi posłużył się przy realizacji lub w związku z realizacją niniejszej umowy.
4. W wypadku roszczeń osób trzecich skierowanych przeciwko Zamawiającemu w związku z wykonywaniem niniejszej umowy przez Wykonawcę, Wykonawca zobowiązuje się do:
 - 1) udzielenia Zamawiającemu lub wskazanej przez niego osobie trzeciej wszelkich informacji i wyjaśnień, w tym udostępnienia wszelkich niezbędnych dokumentów,
 - 2) pokrycia wszelkich kosztów związanych z postępowaniem sądowym w tym kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego, a także wszelkich innych kosztów niezbędnej pomocy prawnej,
 - 3) zapłacenia wszelkich ewentualnych opłat, wynagrodzeń i odszkodowań, do których zapłacenia był by zobowiązany Zamawiający,
 - 4) na wezwanie Zamawiającego lub osoby trzeciej zobowiązuje się do przystąpienia do postępowania w charakterze interwenienta lub wstąpienia do postępowania w miejsce Zamawiającego.

§ 8

[Kary umowne]

1. Wykonawca zapłaci Zamawiającemu kary umowne w następujących przypadkach niewykonania obowiązków określonych Umową lub ich nienależytego wykonania – w wysokości 20% wynagrodzenia, o którym mowa w § 5 ust. 1 Umowy, za każdy stwierdzony przypadek naruszenia.
2. Kara umowna może być potrącona z należnego Wykonawcy wynagrodzenia.
3. W przypadku braku odbioru wykonanych usług przez Policję, niezgodności z Projektem tymczasowej organizacji 56. Biegu Westerplatte, Wykonawca zapłaci karę umowną w wysokości wynagrodzenia określonego w § 5 ust. 1.
4. W przypadku, gdy z przyczyn zależnych od Wykonawcy, innych niż wskazane w ust. 3, nie będzie możliwe przeprowadzenie zaplanowanej przez Zamawiającego Imprezy Wykonawca zapłaci Zamawiającemu karę umowną w wysokości zł (min. 5 tys. zł, zgodnie z SIWZ).
5. W przypadku, gdy Wykonawca zadeklarował ustawienie znaków U-21a lub tablic informacyjnych w większej ilości niż wymagał Zamawiający, a nie wywiązał się ze złożonej deklaracji, zapłaci Zamawiającemu karę umowną w wysokości równej otrzymanej procentowej bonifikacie, za zwiększenie ilości znaków U-21a lub tablic informacyjnych, liczonej od wynagrodzenia określonego w § 5 ust. 1.
6. W przypadku, gdy Wykonawca zadeklarował kwotę gwarancyjną ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności związanej z przedmiotem zamówienia, w kwocie większej niż wymagał Zamawiający, a nie wywiązał się ze złożonej deklaracji, zapłaci Zamawiającemu karę umowną w wysokości równej otrzymanej procentowej bonifikacie, za zwiększenie kwoty gwarancyjnej, liczonej od wynagrodzenia określonego w § 5 ust. 1.
7. Zamawiający może dochodzić, na zasadach ogólnych, odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonych kar umownych.

§ 9

[Odstąpienie od umowy]

1. Zamawiającemu przysługuje prawo do odstąpienia od umowy, bez zachowania okresu wypowiedzenia, w następujących przypadkach:
 - 1) w razie wystąpienia istotnej zmiany okoliczności powodującej, że wykonanie umowy nie leży w interesie publicznym, czego nie można było przewidzieć w chwili zawarcia niniejszej umowy, w terminie 30 dni od powzięcia wiadomości o powyższych okolicznościach.

- W takim przypadku Wykonawca może żądać jedynie wynagrodzenia należnego mu z tytułu faktycznego wykonania części umowy,
- 2) gdy zostało wszczęte postępowanie upadłościowe lub naprawcze wobec Wykonawcy,
 - 3) gdy została ogłoszona upadłość Wykonawcy lub likwidacja przedsiębiorstwa Wykonawcy lub wykreślenie go z rejestru,
 - 4) gdy został wydany nakaz zajęcia wierzytelności z tytułu wykonania niniejszej umowy,
 - 5) zaistnienia okoliczności skutkujących naliczeniem co najmniej trzykrotnego naliczenia kar umownych.
2. Odstąpienie od umowy przez Zamawiającego z przyczyn określonych w ust. 1 nie stanowi podstawy dochodzenia przez Wykonawcę jakichkolwiek roszczeń w stosunku do Zamawiającego.
 3. Wykonawcy przysługuje prawo odstąpienia od umowy w terminie 7 dni od dnia jej zawarcia wyłącznie w przypadku, gdy Wykonawca nie przystąpił do realizacji przedmiotu umowy.
 4. Odstąpienie Wykonawcy od umowy, o którym mowa w ust. 3, dochodzi do skutku wyłącznie w przypadku zapłaty odstępnego w kwocie stanowiącej równowartość 20 % wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1.
 5. Odstąpienie od umowy dla swej skuteczności wymaga złożenia w formie pisemnej.

§ 10

[Zabezpieczenie należytego wykonania umowy]

1. Wykonawca przed podpisaniem umowy wniósł Zabezpieczenie Należytego Wykonania Umowy (ZNWU) w wysokości: zł (słownie: złotych .../100) w formie:
2. Zamawiający zwraca wniesione ZNWU jednorazowo w terminie do 30 dni od daty zakończenia obowiązywania umowy i uznania, że przedmiot umowy został należycie wykonany.
3. Zamawiający zastrzega sobie prawo do potrącania z wniesionego ZNWU ewentualnych roszczeń z tytułu szkód i kar umownych.
4. W przypadku nienależytego wykonania umowy ZNWU wraz z powstałymi odsetkami będzie wykorzystane do zgodnego z umową wykonania przedmiotu umowy.

§ 11

[Forma modyfikacji treści umowy]

1. Wszelkie prawem dopuszczalne zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
2. Mając na względzie dyspozycję art. 144 ust 1 pkt. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych Zamawiający dopuszcza dokonanie istotnych zmian niniejszej umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru Wykonawcy, na zasadach określonych w załączniku pn.: „Zasady wprowadzania zmian do treści umowy.”, który stanowi załącznik nr 3 do umowy.

§ 12

[Cesja obowiązków]

Wykonawca nie może skutecznie dokonać przeniesienia obowiązków wynikających z niniejszej umowy.

§ 13

[Hierarchia ważności dokumentów]

W przypadku wątpliwości interpretacyjnych, co do rodzaju i zakresu prac określonych w niniejszej umowie oraz zakresu praw i obowiązków Zamawiającego i Wykonawcy, będzie obowiązywać następująca kolejność ważności: najpierw umowa, później inne dokumenty.

§ 14

[Sposób doręczania pism]

1. Wszelkie oświadczenia składane w związku z wykonywaniem niniejszej umowy będą składane na piśmie i doręczane osobiście lub pocztą na adres wskazany w niniejszej umowie.
2. Wykonawca ma obowiązek poinformować Zamawiającego o każdej zmianie adresu do doręczeń. Zaniechanie tego obowiązku skutkować będzie domniemaniem prawidłowego doręczenia pism na adres wskazany w niniejszej umowie lub ostatni adres o którym zmianie poinformował Wykonawca.

§ 15**[Klauzula Salwatoryjna]**

1. Strony uznają wszystkie postanowienia umowy za ważne i wiążące. Jeżeli jednak jakiegokolwiek postanowienie umowy okaże się lub stanie się nieważne albo niewykonalne, pozostaje to bez wpływu na ważność pozostałych postanowień umowy, chyba że bez tych postanowień Strony umowy by nie zawarły, a nie jest możliwa zmiana lub uzupełnienie umowy w sposób określony w ust. 2.
2. W przypadku gdy jakiegokolwiek postanowienie umowy okaże się lub stanie nieważne albo niewykonalne, Strony zobowiązane będą do niezwłocznej zmiany lub uzupełnienia umowy w sposób oddający w sposób możliwie najwierniejszy zamiar Stron wyrażony w postanowieniu, które uznane zostało za nieważne albo niewykonalne.

§ 16**[Rozstrzygnięcie sporów i regulacje prawne]**

1. Ewentualne spory wynikające z realizacji umowy lub z nią związane Strony będą rozstrzygać w drodze mediacji, a w przypadku nie osiągnięcia porozumienia – drogą sądową przez właściwy rzeczowo Sąd Powszechny w Gdańsku.
2. W sprawach nie uregulowanych w umowie będą miały zastosowanie przepisy:
 - 1) ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 roku poz. 459 z późn. zm.),
 - 2) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2017 roku poz. 1579) oraz aktów prawnych wydanych na jej podstawie,
 - 3) przepisy prawne obowiązujące w zakresie przedmiotowym.

§ 17**[Ilość egzemplarzy umowy]**

Umowę sporządzono w trzech jednobrzmiących egzemplarzach: dwa dla Zamawiającego, jeden dla Wykonawcy.

§ 18**[Załączniki do umowy]**

Wykaz załączników do umowy, które stanowią integralną część umowy:

1. Opis Przedmiotu Zamówienia 56. Bieg Westerplatte oraz jego integralne załączniki:
 - 1) Projekt organizacji ruchu 56. Bieg Westerplatte
 - 2) Tablica ostrzegawcza 56. Bieg Westerplatte:
 - a) 23.09.2018 w godz. 8:00 – 12:00,
 - b) 23.09.2018 w godz. 5:00 – 16:00
2. Oświadczenie dotyczące statusu podatnika podatku VAT.
3. Zasady wprowadzania zmian do treści umowy.

KONTRASYGNATA
Gł. Księgowego GOS

ZAMAWIAJĄCY:

WYKONAWCA:

załącznik nr 1**Opis Przedmiotu Zamówienia (OPZ)**

Przedmiotem zamówienia jest usługa wprowadzenia tymczasowej organizacji ruchu podczas imprezy: 56. Bieg Westerplatte.

56. Bieg Westerplatte odbędzie się w dniu 23.09.2018 roku.

Przedmiot zamówienia obejmuje:

1. Wprowadzenie tymczasowej organizacji ruchu zgodnie z załącznikiem nr 1 do OPZ.
2. Rozstawienie minimalnej ilości 289 sztuk znaków U- 21a zgodnie z załącznikiem nr 1 do OPZ. Rozstawienie znaków U-21a w odległości między sobą co 15 metrów +/-3m).
3. Wyprodukowanie wraz z montażem i demontażem minimalnej ilości 40 sztuk tablic informujących o utrudnieniach w ruchu. Format tablic 40x60cm +/- 1 cm. Tablice wykonane z PCV z nadrukiem odpornym na warunki atmosferyczne. Tablice należy zamontować w dniu 14 września 2018 r. Tablice zdemontować należy do dnia 24 września 2018 r. Miejsce montażu w uzgodnieniu z Zamawiającym wzdłuż trasy 56. Biegu Westerplatte oraz przyległych im ulic. Projekt tablic zgodnie z zał. nr 2 do OPZ i zał. nr 3 do OPZ. Przy czym Wykonawca wyprodukuje zgodnie z zał. nr 3 do OPZ tylko 2 szt. (dwie) tablic. Pozostałe tablice należy wyprodukować zgodnie z zał. nr 2 do OPZ.
4. Odbycie wspólnie z Zamawiającym przejazdu trasy na 10 – 13 dni przed datą organizacji imprezy oraz odbędzie odprawę roboczą.
5. Wykonawca stawia się na odprawę ze służbami miejskimi zaangażowanymi w zabezpieczenie trasy imprezy. O terminie wspólnej odprawy Wykonawca zostanie powiadomiony najpóźniej na 3 dni przed planowaną datą odprawy.
6. Przywrócenie organizacji ruchu do stanu sprzed wprowadzenia jego tymczasowej organizacji musi nastąpić w czasie zgodnie w niżej wymienionej kolejności: ostatni uczestnik imprezy > zabezpieczenie medyczne > Firma sprzątająca > Firma zbierająca rozstawione barierki > Wykonawca realizujący wprowadzenie tymczasowej organizacji ruchu > Policja.

załączniki do OPZ:

1. Projekt organizacji ruchu 56. Bieg Westerplatte
2. Tablica ostrzegawcza 56. Bieg Westerplatte (23.09.2018 w godz. 8:00 – 12:00)
3. Tablica ostrzegawcza 56. Bieg Westerplatte (23.09.2018 w godz. 5:00 – 16:00)

załącznik nr 2

OŚWIADCZENIE
(dotyczące statusu podatnika podatku VAT)

Jako niżej podpisany:

.....
(imię i nazwisko)

jako osoba upoważniona do reprezentowania:

.....
(nazwa, adres siedziby reprezentowanego podmiotu – można przystawić pieczęć firmową)

o numerze NIP:

o numerze REGON:

oświadczam, że podmiot który reprezentuję jest/nie jest* zarejestrowanym czynnym podatnikiem podatku VAT.

Jednocześnie oświadczam, że podmiot który reprezentuję nie zawiesił i nie zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej oraz zobowiązuję się do niezwłocznego pisemnego powiadomienia o zmianach powyższego statusu.

.....
(data i podpis)

*niewłaściwe wykreślić

załącznik nr 3

ZASADY WPROWADZANIA ZMIAN DO TREŚCI UMOWY

Mając na uwadze dyspozycję art. 144 ust. 1 pkt. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych Zamawiający dopuszcza dokonanie istotnych zmian postanowień zawartej umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru Wykonawcy. Istotne zmiany postanowień umownych mogą dotyczyć:

1. Wydłużenia lub skrócenia terminu realizacji, zmniejszenia zakresu przedmiotu umowy, zmniejszenia lub zwiększenia wynagrodzenia, które mogą nastąpić w następujących przypadkach:
 - a) zaistnienia siły wyższej,
 - b) zaistnienia okoliczności niezależnych od Zamawiającego i od Wykonawcy innych siłą wyższą, np. zmiana przepisów prawa powodująca, że przedmiot umowy lub jego część byłyby z nimi niezgodne, które uniemożliwiają realizację przedmiotu umowy lub jego części zgodnie z umową lub uzyskania celu określonego umową,
 - c) zaistnienie okoliczności zależnych od Zamawiającego, które skutkują zmianą terminu realizacji zamówienia.
2. Wszystkich okoliczności wskazanych w pkt. 1 ppkt. od a) do ppkt. c), które mogą nastąpić w przypadkach konieczności usunięcia błędów lub wprowadzenia niezbędnych zmian w dokumentacji na podstawie której wykonywany jest przedmiot umowy.
3. Zmiany podmiotu, który został przewidziany do realizacji części umowy (na sytuacji lub zdolnościach podmiotu, na których polegał Wykonawca polegał przy spełnianiu warunków określonych w art. 22 ust. 1b PZP) lub podmiotu spośród wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia w przypadku wykazania na dzień dokonania zmiany, że:
 - 1) nowy podmiot nie podlega wykluczeniu na podstawie art. 24 ust. 1 i ust. 5 pkt. 1.PZP, oraz
 - 2) warunki określone w ogłoszeniu o zamówieniu i SIWZ są spełnione przy uwzględnieniu informacji dotyczących nowego podmiotu.

Uwaga:

Przez siłę wyższą należy rozumieć takie zdarzenie, które łącznie spełnia następujące kryteria:

- 1) musi mieć charakter zewnętrzny,
- 2) musi być niemożliwe do przewidzenia (w tym sensie, że stopień jego pojawienia się jest mało prawdopodobny w określonej sytuacji przy zachowaniu obiektywnych kryteriów dla oceny, czy możliwe było przewidzenie zdarzenia),
- 3) musi być niemożliwe do zapobieżenia.

Siłę wyższą stanowią takie zdarzenia, jak np.: zamieszki, strajki, wojny, anomalie spowodowane działaniem sił natury np. powodzie, trzęsienia ziemi, itp.